

การศึกษาเชิงสำรวจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

A Survey of Community Participation and Quality of Life among Elderly People in Wang Plapom Sub-district, Nawang District, Nongbua Lamphu Province

ดนัย ลามคำ, นัสนพงษ์ กลิ่นจำปา และสุปัน สมสาร

Danai Lamkham, * Natsaphong Klinchampa and Supan Somsa

คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิตชัยบุนดิต

Faculty of Political Science, Pitchayabundit College

Correspondence to: E-mail: khundanai2019@gmail.com

(Article submitted: January 28, 2020; Final version accepted: March 27, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนในตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 326 คน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของยามาเนและเลือกวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามประกอบด้วยเนื้อหา 4 ส่วน วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชาชนด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลวังปลาป้อมอำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.68) แบ่งเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนมีการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.69) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 1.22) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.82) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ พบว่า ภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้แก่ 1) การดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ประสบผลสำเร็จ ต้องเริ่มด้วยการจัดทำข้อมูล เพื่อค้นหาความต้องการและความสุขของผู้สูงอายุ ประกอบบริบทของชุมชนและผู้สูงอายุเพื่อพัฒนากิจกรรมให้สอดคล้องและตรงเป้าหมาย 2) งานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต้องดำเนินการโดยกลุ่มผู้สูงอายุร่วมกับทีมสหวิชาชีพ เพื่อความครอบคลุมประเด็นที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในชุมชนซึ่งมีระดับความต้องการและความสุขที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ

Abstract

The research aimed to study the participation of people that affected quality of life development in elderly people in Wang Plapom sub-district, Nawang district, Nongbua Lamphu province. The participants were the householder about 326 people. Yamane formula was used to determine sample size and sample random sampling method was used. The questionnaires that include 4 parts were used for data collection. Descriptive analysis was conducted for data analysis. Interpreted results by using mean, percentage and standard deviation. Participation of the people that affected quality of life was compared by t-test and F-test. The results found that overall participation of people was high level

($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.68). Mean of the participation of planning was the highest, it was high level ($\bar{X} = 4.16$, SD = 0.69). Followed by the participant of benefit was high level ($\bar{X} = 4.07$, SD = 1.22). Mean of the participation of evaluation was the least, but it was high level ($\bar{X} = 3.87$, SD = 0.82). Participation of the people that affected quality of life development by gender, age, education and occupation was not different. Guidelines for quality of life development including: 1) Firstly, activities for quality life development should be started with finding needs and factors that associated elderly people happiness, design activities based on context of community for target population 2) Quality of life development of elderly people should be operated by themselves and multidisciplinary, to cover needs of the people that might difference.

Keywords: Community participation, Quality of life, Elderly people

บทนำ

“ผู้สูงอายุ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Elderly people” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554⁽¹⁾ ได้ให้ความหมายของ “วัยชรา” ดังนี้ “วัยที่ต่อจากวัยกลางคน อายุเกิน 60 ปี” เกณฑ์อายุ 60 ปีขึ้นไปนี้ถูกตอกย้ำลงไปในมติของคนไทยว่าเป็นผู้สูงอายุ ด้วยกฎหมายต่าง ๆ ในพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2494 มาตรา 13 “บำเหน็จบำนาญเหตุสูงอายุนั้น ให้แก่ข้าราชการผู้มีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์แล้ว” ซึ่งในปัจจุบันนี้ประเทศไทยได้เป็นสังคมผู้สูงอายุแล้ว คือ มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 10 ตามเกณฑ์ขององค์การสหประชาชาติ จากการสำรวจประชากรของประเทศไทยระหว่างปี 2553–2583 พบว่า สัดส่วนของประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในทางตรงกันข้าม พบว่า สัดส่วนของประชากรวัยทำงานลดลงอย่างต่อเนื่อง⁽²⁾ สอดคล้องกับกรมกิจการผู้สูงอายุ⁽³⁾ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) อธิบายไว้ว่าประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี 2548 และคาดว่าปี 2564 จะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ สถานการณ์เหล่านี้นำมาสู่ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ สังคม จึงเป็นความท้าทายของประเทศว่าจะทำอย่างไรที่จะพัฒนาสังคมไทย ในอนาคตสู่ “สังคมสูงวัย” ที่ผู้สูงอายุอยู่อย่างมีความสุข สุขภาพที่สมบูรณ์ของบุคคล ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ สุขภาพทางกาย (Physical Health) สุขภาพทางจิต (Mental Health) และสุขภาพทางสังคม (Social Health) และคุณภาพชีวิตที่ดี ประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 ส่วน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ⁽⁴⁾ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมี 4 มิติ คือ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านสังคม และ 4) ด้านปัญญา การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต้องครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ 8 ประการ คือ 1) คุณภาพชีวิตด้านการรวมกลุ่มทางสังคม (Social Inclusion) 2) คุณภาพชีวิตด้านความเป็นอยู่ทางกายภาพ (Physical Well-being) 3) คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relations) 4) คุณภาพชีวิตด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ที่ดี (Material Well-being) 5) คุณภาพชีวิตด้านลักษณะทางอารมณ์ (Emotional Well-Being) 6) คุณภาพชีวิตด้านความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเอง (Self-determination) 7) คุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาตนเอง (Personal Development) และ 8) คุณภาพชีวิตด้านสิทธิเสรีภาพ (Rights) การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาสรุปเป็นประเด็นสำคัญและปรับใช้สำหรับการศึกษการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจำนวน 6 ด้าน ด้านที่ไม่ได้นำมาศึกษา ได้แก่ ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านสิทธิตามกฎหมาย ทั้งนี้เน้นศึกษาโครงสร้างของคุณภาพชีวิตที่มีความเกี่ยวข้องกับด้านกายภาพ ด้านจิตใจ และด้านสังคม

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน เพราะการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการในการวางแผน การตัดสินใจในการดำเนินการโครงการ มีส่วนร่วมกันในผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาและมีส่วนร่วมในความพยายามที่จะประเมินในโครงการรวมทั้งการแบ่งปันการใช้ข้อมูลร่วมกัน การปรึกษาหารือในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจในสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและมีความรับผิดชอบสำหรับการเปลี่ยนแปลงชุมชน⁽⁵⁾

ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งเน้นที่จะทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนใน 4 มิติ ตามแนวคิดของ Cohen และ Uphoff ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับปัญหาของผู้สูงอายุ การทำให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในสังคมที่มีเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เพื่อให้ผู้สูงอายุพึ่งพาตนเองได้มากที่สุด

ฐานที่ผู้วิจัยเป็นผู้นำทางสังคมและศาสนาในชุมชนตำบลวังปลาป้อม อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุจึงทำการศึกษาเชิงสำรวจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลวังปลาป้อม อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อที่จะหาคำตอบว่า ชุมชนตำบลวังปลาป้อมมีการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างไร ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลวังปลาป้อมเป็นอย่างไร และจะมีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นโดยชุมชนได้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในครอบครัว ชุมชน และสังคมได้อย่างมีความสุขและมีศักดิ์ศรี ซึ่งผลการศึกษาที่ได้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอหนองบัวลำภู จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

รูปแบบการศึกษา

การศึกษาเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional descriptive survey)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครั้วเรือนในตำบลวังปลาป้อม อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 1,751 ครั้วเรือน⁽⁶⁾

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าครั้วเรือนในตำบลวังปลาป้อม อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 326 คน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของยามานะ⁽⁷⁾ ซึ่งหลังจากได้กลุ่มตัวอย่างแต่ละหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้เลือกหัวหน้าครอบครัว และใช้วิธีจับฉลากในแต่ละหมู่บ้านเพื่อให้ได้สัดส่วนที่เท่ากัน

เครื่องมือในการศึกษา

แบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป จำนวน 5 ข้อ 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน จำนวน 20 ข้อ 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จำนวน 30 ข้อ 4) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ลักษณะข้อคำถามปลายเปิด ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงกัน 30 ชุด วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ เท่ากับ 0.82

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล สิงหาคม-พฤศจิกายน 2562 วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป ข้อมูลทั่วไปและการมีส่วนร่วมของประชาชนใช้สถิติเชิงพรรณนา จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปร 2 ตัวแปร สถิติ F-test ทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ แปลผลคะแนนตามเกณฑ์ โดยใช้แนวคิดของ (Boom,1968) แบ่งคะแนนเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ความรู้ระดับสูง	คะแนน ร้อยละ 80 – 100 (16 คะแนนขึ้นไป)
ความรู้ระดับปานกลาง	คะแนน ร้อยละ 60 – 79 (11 – 15 คะแนน)
ความรู้ระดับต่ำ	คะแนน ร้อยละ 0 – 59 (น้อยกว่า 11 คะแนน)

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โครงการวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยพิษณุพนธ์

ผลการศึกษา

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 192 คน (ร้อยละ 58.90) อายุระหว่าง 40 – 49 ปี จำนวน 96 คน (ร้อยละ 29.45) จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 117 คน (ร้อยละ 35.89) อาชีพเกษตรกร จำนวน 152 คน (ร้อยละ 46.63) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 326)

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	192	58.90
	หญิง	134	41.10
อายุ	อายุ 18 – 29 ปี	84	25.77
	อายุ 30 – 39 ปี	64	19.63
	อายุ 40 – 49 ปี	96	29.45
	อายุ 50-59 ปี	55	16.87
	อายุ 60 ปีขึ้นไป	27	8.28
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	90	27.61
	มัธยมศึกษาตอนต้น	117	35.89
	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	67	20.55
	ปวส./อนุปริญญา	32	9.82
	ปริญญาตรี	13	3.99

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ		
น้อยกว่า 60 ปี	7	2.15
60 ปีขึ้นไป		
เกษตรกรรม	152	46.63
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	70	21.47
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	67	20.55
รับจ้าง/อื่น ๆ	37	11.35
รวม	326	100.00

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.68) พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.69) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.82) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

การมีส่วนร่วมของประชาชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน	4.16	0.69	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.02	0.72	มาก
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.07	1.22	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.87	0.82	มาก
รวม	4.03	0.68	มาก

3. ภาพรวมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาสภาพอารมณ์ที่ดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.91) รองลงมา คือ การพัฒนาการรวมกลุ่มทางสังคมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.67) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การพัฒนาด้านสภาพร่างกายที่ดีอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.84)

ตารางที่ 3 การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การพัฒนาด้านสภาพอารมณ์ที่ดี	3.79	0.91	มาก
2. การพัฒนาด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	3.61	0.75	มาก
3. การพัฒนาด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี	3.59	0.79	มาก
4. การพัฒนาด้านสภาพร่างกายที่ดี	3.39	0.84	ปานกลาง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
5.การพัฒนาด้านการรวมกลุ่มทางสังคม	3.73	0.67	มาก
6.การพัฒนาด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง	3.71	0.67	มาก
รวม	3.64	0.59	มาก

4. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่า ภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ

ตัวแปร	t-test/ f-test	P-value
เพศ	0.409	0.139
อายุ	0.147	0.964
ระดับการศึกษา	1.890	0.096
อาชีพ	1.769	0.153

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

5. แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู จากข้อคำถามปลายเปิด ในแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า มีผู้ให้ข้อเสนอแนะตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ประสบผลสำเร็จต้องเริ่มด้วยการจัดทำข้อมูล เพื่อค้นหาความต้องการและความสุขของผู้สูงอายุ เชื่อมโยงกับบริบทของชุมชน เพื่อจะพัฒนากิจกรรมให้สอดคล้องและตรงเป้าหมาย
2. งานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต้องดำเนินการโดยกลุ่มผู้สูงอายุร่วมกับทีมสหวิชาชีพเพื่อความครอบคลุมประเด็นที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งมีระดับความต้องการและความสุขต่างกัน
3. หน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ควรต้องมีความรู้ความเข้าใจธรรมชาติทัศนคติความต่างของเชื้อชาติและศาสนา รวมทั้งการยกย่องให้เกียรติผู้สูงอายุ ในการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สามารถนำไปสู่การสร้างสุขให้กับผู้สูงอายุได้
4. จัดเวทีประชาคมเพื่อให้ประชาชนได้ระดมความคิดเห็นร่วมกันค้นหาสาเหตุและปัญหาคุณภาพชีวิตที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนร่วมกันจัดลำดับความสำคัญของปัญหาคุณภาพชีวิตโดยการลงประชามติ

อภิปรายผลการวิจัย

การมีส่วนร่วมของประชาชน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.68) แบ่งเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.69) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 1.22) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.82) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุทธิพงศ์ บุญผดุง⁽⁸⁾ ที่พบว่าแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของ ผู้บริหารและครูตามแนวคิดของโรงเรียนเป็นฐาน และแนวคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี และด้านสภาพร่างกายที่ดี ตามลำดับ ขณะที่ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี และด้านการตัดสินใจด้วยตนเองมีระดับคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต พบว่า ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านความก้าวหน้า อังว้าง และปัจจัยด้านความสุขกายสบายใจ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว มิตรสหายและเพื่อนบ้าน ด้านการรวมกลุ่มทางสังคมมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านการอุทิศและการได้รับการยอมรับจากชุมชน ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านการดำรงชีพ และปัจจัยด้านรายรับและรายจ่าย คุณภาพชีวิตด้านสภาพร่างกายที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านการใส่ใจเรื่องสุขภาพและปัจจัยด้านการบริโภคที่ดี และสุดท้ายด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านความเป็นอิสระทางความคิด และปัจจัยการเลือกทำในสิ่งที่ต้องการ 3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งสามารถนำไปทดลองใช้ และศึกษาผลการใช้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่นในงานวิจัยระยะที่ 2 ต่อไป โดยสิ่งเหล่านี้เป็นการตอบสนองความต้องการทางด้านสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับสุพร คูหา⁽⁷⁾ ที่สรุปว่าควรมีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้กับผู้สูงอายุเพื่อตอบสนองกับความต้องการทางด้านสังคมสำหรับผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับ พจนา ศรีเจริญ⁽⁹⁾ ที่สะท้อนว่าการให้ผู้สูงอายุเป็นวิทยากรให้ความรู้ ประสบการณ์ตามความถนัดจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนยอมรับนับถือ เกิดเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุกับชุมชน ที่สำคัญเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนหรือท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีต่อไป ดังนั้น แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการรวมกลุ่มทางสังคมของผู้สูงอายุ ควรที่จะเน้นการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมผู้สูงอายุเพื่อสร้างเครือข่ายทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนโดยสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน หรือโรงเรียนในชุมชนเพื่อสร้างความผูกพันกับถิ่นฐานหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ การสนับสนุนส่งเสริมผู้สูงอายุที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์เข้ารับตำแหน่งกรรมการสถานศึกษาหรือชุมชน

การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ พบว่า ภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน เนื่องจากเพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของโกศล สอดส่อง⁽¹⁰⁾ ที่พบว่าผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา สถานที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครอบครัว และรายได้ที่ต่างกัน มีคุณภาพชีวิตโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาผลรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ และด้านร่างกาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.59) แบ่งรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาด้านสภาพอารมณ์ที่ดีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.91) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การพัฒนาด้านสภาพร่างกายที่ดีอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.84) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำผลการวิจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ดังนี้

1.1 ควรจัดกิจกรรมนันทนาการในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันผู้สูงอายุ กิจกรรมเข้าวัด ฟังธรรม เป็นประจำทุกปี เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์กัน รวมถึงจัดบริการรถรับ-ส่งผู้สูงอายุที่ไม่สะดวกในการเดินทางมาร่วมกิจกรรมได้ส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ/ชมรมฅาปนกิจสงเคราะห์ เพื่อให้ได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน

1.2 หน่วยงานด้านสาธารณสุขในพื้นที่ควรสำรวจผู้สูงอายุในทุกชุมชนด้านสุขภาพพื้นฐาน มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุและคนในครอบครัว เพื่อให้สามารถดูแลตนเองและปฏิบัติตนต่อผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้อง แจกยารักษาโรค และตรวจสุขภาพประจำปีฟรีให้แก่ผู้สูงอายุที่บ้าน จัดทำโครงการอาสาสมัครดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือดูแลตนเองได้ในการดำเนินชีวิตจัดสรรงบประมาณวัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน และไม่สามารถเดินได้ด้วยตนเอง เช่น รถเข็น ไม้เท้า จัดหาเครื่องออกกำลังกายให้แก่ทุกหมู่บ้านเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุและคนในชุมชน

1.3 ควรปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุในชุมชนอย่างเหมาะสมมีความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ควรจัดตั้งให้มีศูนย์สงเคราะห์ผู้สูงอายุไว้ที่พึงพิงแบบชั่วคราวจนกว่าจะมีที่พักถาวร ควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมนันทนาการที่เพียงพอต่อความต้องการและเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ เน้นการสร้างสานสัมพันธ์ในครอบครัวและวันสำคัญ ควรจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกในครอบครัวเพื่อให้ดูแลผู้สูงอายุอย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ การรับประทานอาหาร การนอน และควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัวอย่างมีความสุขจนวาระสุดท้ายของชีวิต พาไปเที่ยวในวันสำคัญหรือสถานที่ต่าง ๆ

1.4 ควรส่งเสริมการฝึกอาชีพและจัดหางานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุตามความถนัดมีกระบวนการทำงานแบบมีขั้นตอนเป็นระบบ ควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดอบรมเพิ่มความรู้และทักษะและการประกอบกลุ่มอาชีพของผู้สูงอายุ ควรจัดตั้งสวัสดิการกองทุนแก่กลุ่มผู้สูงอายุที่ยากจนและไม่มีแหล่งพึ่งพิง ที่เพียงพอที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน และกองทุนผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อผู้สูงอายุจะได้มีเงินหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ ควรมีการบริหารจัดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุออกสู่ตลาดเพื่อเพิ่มรายได้ ควรเสนอแนะแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำสำหรับผู้ที่ได้รับผิดชอบดูแลอุปการะเลี้ยงดูผู้สูงอายุที่เป็นบุพการี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาทบทวนและการมีส่วนร่วมในศักยภาพของผู้พิการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ แก่ชุมชนและสังคมต่อไป

2.2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมบทบาทของครอบครัวในการเป็นภาคีดูแลผู้สูงอายุของชุมชน เนื่องจากผลการศึกษา พบว่า ครอบครัวยังไม่มีบทบาทในการดูแลผู้สูงอายุของชุมชนเท่าที่ควร ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมบทบาทของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน การศึกษาครั้งต่อไปจึงควรศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมบทบาทของครอบครัวในการเป็นภาคีดูแลผู้สูงอายุของชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้นำชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภูที่อำนวยความสะดวก
ในการเก็บข้อมูลทำให้งานวิจัยสำเร็จด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2544.
2. โกศล สอดส่อง. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาจังหวัด พระนครศรีอยุธยา. วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มจร” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย 2561; 6(1): 6-10.
3. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. การสำรวจผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557.
4. คนธรส เหล่าประดิษฐ์. สังคมผู้สูงอายุกับความท้าทายใหม่ของประเทศไทย. วารสารส่งเสริมการลงทุน 2559; 27(4): 6-10.
5. Cronbach, L.J. Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika, 1951; 16 (3): 297-334.
6. องค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู. สภาพและข้อมูลพื้นฐาน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง: องค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม, 2562.
7. Taro Yamane. Statistics: An Introductory Analysis, 3rd Ed. New York. Harper and Row Publications, 1973.
8. สุทธิพงศ์ บุญผดุง. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2554.
9. พจนา ศรีเจริญ. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในสมาคมข้าราชการนอกระจำการในจังหวัดเลย. [วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต] สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเลย, 2544.
10. โกศล สอดส่อง. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มจร” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย 2561; 6(1): 6-10.